

KRING VRIENDEN
VAN 's-HERTOGENBOSCH

Plaquette 2017

Café Herman

Uitnodiging

Op donderdag 8 maart 2018

zal de plaquette van de
Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch
worden aangeboden aan
Fiona Reinaerts en Karlijn van Ballegooien

van
Café Herman

15.45 uur
Ontvangst bij Café Herman
Hinthamereinde 73
5211 PM 's-Hertogenbosch
met een kopje koffie of thee.

16.00 uur
Welkom door Hans van Bavel,
voorzitter van de werkgroep Het Kleine Monument.

De Plaquette wordt onthuld door wethouder H.C. van Olden en
Mevrouw Y. Moerman, voorzitter Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch.

RSVP: Henk van Vugt
hvanvugt@home.nl

Café Herman

Café Herman is een open en levendige plek voor buurtbewoners en alle andere nieuwsgierige bezoekers. In het café is de sfeer warm en vrijblijvend, iedereen is er welkom. In de ochtend stap je binnen voor een goede kop koffie en de krant. Heb je trek? Bestel dan een stevige boterham of een dagverse soep. Later op de dag spreek je bij Café Herman af om te borrelen. Café Herman bewijst dat uit een eenvoudige keuken verrassend lekker gegeten kan worden. Op de kaart: ontbijt, zoet, lunch en kleine en grote hapjes voor bij de borrel.

Het schenken van goede koffie vinden we belangrijk. We stoppen daarom veel tijd en energie in het zetten van koffie, en dat ga je proeven. Onze koffieboon wordt gebrand en vers geleverd door de BeanBrothers uit Eindhoven. Geef je meer om bier, dan is Herman je nieuwe beste vriend. Met vast op de tap Hertog Jan Pilsener en Hertog Jan Weizener. Herman selecteert zijn bieren zorgvuldig en verzameld een rijke collectie aan grotendeels Duitse bieren. Verder staan er op de drankkaart avontuurlijke frisdranken, huisgemaakte limonades en sappen, mooie wijnen, whiskey en meer sterk.

Waar het in Café Herman om gaat, is het samenbrengen van mensen op een fijne plek in een onbedwongen sfeer. Voel je er thuis en beweeg je vrij door de ruimtes, beneden, boven of buiten op het terras. We helpen je aan de bar of aan tafel, net hoe jij het fijn vindt. Herman is gastvrij en toegankelijk, een allemansvriend. We staan open voor samenwerkingen met de buurt, want samen kunnen we iets moois maken van deze plek. Herman is maatschappelijk betrokken en cultureel geïnteresseerd. Dat betekent dat er ruimte is om te organiseren en programmeren. Initiatieven van buitenaf zijn altijd welkom.

Het interieur van café Herman is volledig ontworpen door studio Luuk van Laarhoven ([website: luukvanlaarhoven.com](http://www.luukvanlaarhoven.com)). Hij studeerde in 2016 af aan de Design Academy in Eindhoven. Zijn bijzondere ontwerpen vinden hun oorsprong in natuurlijke processen en natuurlijke materialen. Zo zijn onder andere zowel de hanglampjes als de gehele bar handgemaakt van staal dat door middel van een speciale warmtebehandeling op natuurlijke wijze is gekleurd. Dit alles in combinatie met de authentieke details van de watertoren, zoals de betonnen vloer, bakstenen muren en stalen balken zorgt samen voor een sfeervolle plek waar iedereen zich thuis mag voelen.

Fiona Reinaerts
Karlijn van Ballegoien

De onvolprezen Watertoren

De Bossche watertoren grossiert in eervolle vermeldingen en prijzen. Dit robuuste en markante monument, gebouwd in 1885-1887 heeft sinds de buitendienststelling in 1974 regelmatig de belangstelling gewekt van geïnteresseerden, variërend van liefhebbers van industriële monumenten in het algemeen, tot die van watertorens in het bijzonder: de Nederlandse Watertorenstichting heeft zelfs tweemaal een prijs geschonken als blijk van waardering voor de wijze waarop het gebouw een nieuwe functie heeft gekregen. Nu staat momenteel het modieuze sleutelwoord “herbestemming” weliswaar bijzonder in de belangstelling, maar kunnen we niet beter stellen dat monumentenzorg en hergebruik al vele decennia onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn?

Ontstaan

De eerste watertorens in ons land werden gebouwd in de jaren 1830-1840. Aanvankelijk waren grote waterreservoirs bestemd voor de watervoorziening van allerlei stoommachines, met name ook locomotieven. Pas vanaf het midden van de negentiende eeuw werden watertorens gebouwd voor de drinkwatervoorziening. En dat was nodig ook, want bijvoorbeeld binnen de stad 's-Hertogenbosch was de kwaliteit van het oppervlaktewater abominabel: we hoeven alleen maar te denken aan de Binnendieze die destijds als open riool werd gebruikt. En het grondwater in de binnenstad was door de aanwezigheid van het grote aantal beerputten eveneens sterk vervuild. Het is dan ook niet verwonderlijk dat al in de achttiende eeuw tal van huizen waren voorzien van regenwaterkelders, die waren aangesloten op de dakgoot. In de loop van de 19e eeuw werd voor de Bossche drinkwatervoorziening het water opgepompt onder de zandgronden bij Nuland. De reservoirs waren bedoeld als buffervoorraad, waarbij de hoogte van de reservoirs voor de benodigde druk zorgde. In eerste aanleg kreeg onze stad een waterleidingnet met een aantal gemeenschappelijke tappunten, waar men gratis water kon halen. Maar vanaf 1887 konden de Bossche burgers zich aanmelden voor een aansluiting op het waternet. Hiervan maakten vooral de rijkere Bosschenaren dankbaar gebruik. Telde het waterleidingnet van Den Bosch in 1887 nog maar 32 aansluitingen, een jaar later waren dat er al 462. De watertoren aan het Hinthamereinde speelde een hoofdrol in deze ontwikkeling.

Voor het ontwerp van de Bossche watertoren was Jan Kalf, voormalig hoofdingenieur van de Staatsspoorwegen verantwoordelijk. Nu zijn er meerdere mensen met dezelfde naam bekend, waaronder de Jan Kalf (1873-1954), directeur van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg. Deze laatstgenoemde publiceerde in 1917 een catechismus van de monumentenzorg, de Grondbeginselen en voorschriften voor het be-

houd, de herstelling en de uitbreiding van de oude bouwwerken. Maar deze andere telg uit de Kalf-familie was dus als toen nog 8-jarige niet betrokken bij de bouw van 'onze' watertoren.

Het gebouw behoort in technisch opzicht tot het vlakbodem-type: bovenin bevinden zich twee identieke rechthoekige reservoirs met platte bodem van geklonken plaatijzer met een gezamenlijke capaciteit van 400 kubieke meter. Ter vergelijking: het gemiddelde van vergelijkbare watertoren-reservoirs omvat 450 kubieke meter, dus de Bossche watertanks zijn verhoudingsgewijs aan de bescheiden kant. Zij zijn ook niet vanaf buitenzijde van het gebouw nadrukkelijk in het oog springend, zoals de ronde of trechtervormige reservoirs uit dezelfde periode. De watertoren als geheel doet in de eerste plaats denken aan een forse donjon aan de rand van de vestingwerken, bekroond door kantelen en hoekpinakels, waarvan de fraaie bekroningen enkele jaren geleden werden gereconstrueerd na vele jaren van afwezigheid. Een betrouwbare reconstructie op basis van een authentieke ontwerptekening, die bewaard is gebleven op het Groot Tuighuis van afdeling Erfgoed. Deze reconstructie leidde tot landelijke bekendheid toen zelfs de televisie aandacht aan de reconstructie schonk.

De watertoren is een enigszins historiserende verwijzing naar de middeleeuwse civiele architectuur en heeft qua bouwstijl een zekere overeenkomst met de uit dezelfde tijd daterende sigarenfabriek van Goulmy en Baar (in recentere tijd nog bekend staand onder de historisch minder rechtmatige naam Willem II). In beide gevallen gaat het hier blijkbaar om een gebouw dat in de eerste plaats een historiserende architectuur diende te hebben in plaats van een functionele uitstraling.

Eerste Gemeentelijke Monument

Toen aan het eind van de jaren tachtig van de afgelopen eeuw een nieuwe Monumentenwet werd vastgesteld, werd aan de Nederlandse Gemeenten de gelegenheid geboden om niet alleen de uitvoeringstaken van de monumentenzorg (vergunningen) op zich te nemen, maar ook een eigen beleid te ontwikkelen en daarbij de eigen stadsgezichten en monumentenlijsten vast te stellen. Ondergetekende heeft hiervoor de inhoudelijke nota en beschrijvingen opgesteld van de eerste gemeentelijke monumenten. Als eerste monument werd aangewezen de Bossche Watertoren. Deze heugelijke gebeurtenis, met officiële aanwijzingshandeling werd verricht door wethouder J. van den Berg, in aanwezigheid van de Bossche Monumentencommissie (onder voorzitterschap van prof. H. Goudappel) en de gebruikers van het gebouw, een groep locale zwerf- en hangjongeren die hier een “honk” hadden toegewezen gekregen. De feestelijke openingspeeches waren niet echt aan hen besteed, de aanwezige catering uiteraard wél.

De functie als sociale opvangplaats was met gemak in te passen in het robuuste gebouw en er was ook sprake van enig ruimte-overschot, maar desalniettemin was deze functie het grote publiek niet ontgaan, want de Nederlandse Watertorenstichting kende de Gemeente omstreeks 1989 een prijs toe als voorbeeld van goede herbestemming. Watertorens zijn immers lastige gebouwen als het gaat om een zinvol en bruikbaar gebruik.

Promoveren naar de Ere-divisie (Rijksmonument)

In de jaren negentig kwam het landelijke MIP (Monumenten Inventarisatie Project) en MSP (Monumenten Selectie Project) tot stand. Een inventarisatie om de lijst van Rijksmonumenten uit te breiden met objecten uit de ‘jongere’ periode van 1850 tot 1940. Vele panden van de Gemeentelijke monumentenlijst (met name in de wijk Het Zand) en ook de Watertoren werden gepromoveerd naar de Rijksmonumentenlijst. Een aantal andere “jongere” monumenten waren overigens al eerder in de jaren tachtig bij wijze van proef beschermd als Rijksmonument: de eerder genoemde fabriek van Goulmy en Baar, evenals vrijwel de gehele Stationsweg (uitgezonderd het door de

meeste –afgezien van enkele moderne architecturaanhangers- verafschuwde voormalig bankgebouw). Deze status als Rijksmonument had destijds nog zekere voordelen voor zover het een aanwezige subsidie-regeling betrof. Op dit moment is dit eerder het tegenovergestelde!

De herbestemming, opnieuw in de prijzen

De watertoren diende opnieuw te worden herbestemd nadat de functie van jeugdhonk was beëindigd. Een jarenlange zoektocht naar een zinvolle nieuwe functie kwam in een stroomversnelling nadat een reddingsgordel werd uitgeworpen door BOEI. Het gebouw diende wel te worden aangepast aan nieuwe bestemming(en), waarbij met name het sober aanbrengen van nieuwe lichtopeningen in de massieve torenromp een belangrijk punt van aandacht was. Ook nu was het de Nederlandse Watertorenstichting weer niet ontgaan dat de Bossche watertoren een functionele metamorfose onderging en opnieuw werd deze gelauwerd met een prijs van dezelfde stichting, die in handen werd gelegd van de wethouder van Monumentenzorg H. van Olden.

Maar dat is nog niet alles, alweer is de Bossche watertoren het stralend middelpunt van bewondering en erkenning. Met het huidige gebruik op de onderste verdiepingen van het gebouw kan in letterlijke zin worden gesproken dat deze aan de basis staat van het huidige succes.

Februari 2018,

Harry Boekwijt
Afdeling Erfgoed
Gemeente 's-Hertogenbosch.

Plaquette van de Kring Vrienden Van 's-Hertogenbosch

Zeventien maal is er door de Kring een plaquette uitgereikt:

1990	van Warmerdam Opticien	Ridderstraat 4
1992	Café Tijn Uilenspiegel	Markt 14
1995	Finkers, "de Roosekrans"	Hinthamerstraat 40
2000	Het Huis Harperink, "de Blaauwe Druif"	Vughterstraat 19
2002	Laurent van Bebber, "de Gulden Engel"	Hinthamerstraat 158
2003	"De Camere", NV Monumenten Fonds Brabant	Peter de Gekstraatje 6a-6b
2004	Gimbrère mode	Gasselstraat Kerkstraat
2005	Jos van Rosmalen	hoek Ridderstraat 22 t/m Fonteinstraat13
2006	Modehuis Pauw, familie van der Ven	Kolperstraat 3-5
2008	Hank Nootboom, "De Gulden Wan" en "Het Rood Leeuwke"	Hinthamerstraat 148 en 150
2009	Apotheek Albers, "De Oranjeboom"	Markt 35
2010	Aannemersbedrijf M.P.Drijvers B.V.	Stoofstraat-Snellestraat
2011	Goudatelier-Juwelier Verdonk	Lange Putstraat 14
2012	Veilinghuis Korst van der Hoeff	Hekellaan 2
2013	Studio Boot	Van Tuldenstraat 2
2015	Rabobank	Gasselstraat Kerkstraat
2016	Kloosterhotel De Soete Moeder	Nemiusstraat 4

Drie maal is door de Kring een oorkonde toegekend:

2002	Bruidsmode Fidélité BV	Verwersstraat 30
	Huisartsenpraktijk	van Noremborghstraat 99
2003	"De Drie Kruisdaalders"	Hinthamerstraat 161

De plaquette, naar ontwerp van van Baast uit Vught, is door hem in koper uitgevoerd in de jaren 1990 t/m 2000.

In 2002 heeft Venrooy VOF Edelsmederij te 's-Hertogenbosch, voor het eerst de uitvoering ter hand genomen. Het onderscheiden pand is weergegeven alsmede het vignet van de Kring en de rebusarmband van de Stadspijpers.

De oorkonde wordt verleend aan één of meerdere genomineerden, die het cultuur-historisch karakter van hun pand hebben weten te handhaven en te versterken.

De werkwijze:

De werkgroep “Het Kleine Monument” doet een voordracht aan het bestuur van de Kring, na overleg met de afdeling Erfgoed van de gemeente ‘s-Hertogenbosch. Het betreft een pand in de Binnenstad van ‘s-Hertogenbosch, het Zand of de Muntel, waarin een commerciële functie wordt uitgeoefend. In de meeste gevallen betrof het panden van middenstanders, met als doel aan te geven dat de filialisering van de winkelstraten een slechte ontwikkeling is voor onze historische stad, kortom: het aan de kaak stellen van de eenheidworst, die onze binnensteden teistert. Het bestuur besluit tot toekenning van de plaquette en van de oorkonde.

De criteria die gehanteerd worden zijn de volgende:

- positieve uitstraling op het cultuurhistorisch klimaat
- er is met respect voor het verleden met het pand omgegaan
- de winkelfunctie/bedrijfsfunctie, heeft zich aan het pand ondergeschikt gemaakt
- de waardevolle elementen uit het verleden worden bewaard
- versterking van het eigen historisch karakter van ‘s-Hertogenbosch
- gericht op schoonheid van langere duur en niet op vernieuwing en durf voor de korte termijn
- creativiteit ten behoeve van de commercie binnen de kaders van de cultuurhistorische gegevens
- herstel in oude luister
- nauw overleg met de afdeling Erfgoed van de gemeente ‘s-Hertogenbosch.

Nu er een puienprijs is ingesteld vanuit het Centrummanagement van onze stad, is het voor de Kring Vrienden van ‘s-Hertogenbosch heel interessant, haar eigen kijk op het winkelapparaat kenbaar te maken.

Hoe kan dat beter dan door die initiatieven in het zonnetje te zetten, die juist het belang benadrukken van het respect voor het verleden!!

Namens de werkgroep “Het Kleine Monument”,

Hans van Bavel, voorzitter

Henk van Vugt, secretaris.

